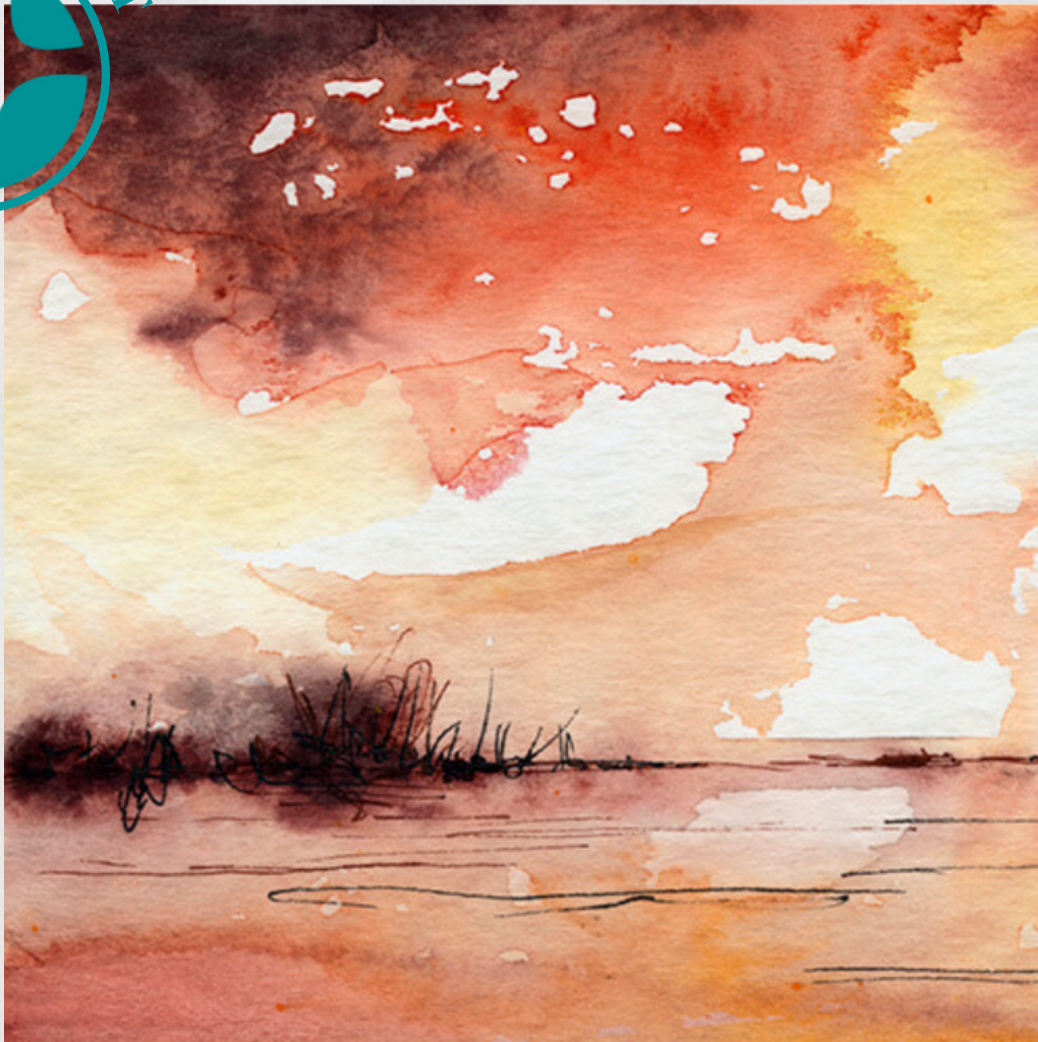

Nr 10/2023
November/December

Rostock • Rostokas • Рóсток • Rostoka

Litorinamagasinet

Magasinet vi alla är en del av

Ina Wilken, Landschaft in orange (2022)

Rostock • Rostokas • Рóсток • Rostoka

Kära läsare!

Nummer 10! Oj vad tiden går fort och vilket arbete med skolans östersjöprofil! När vi först började fundera på att skapa den skoltidningen hade vi verkligen inte tänkt så långt som till tionde numret.

Den röda tråden i det tionde numret är fred, Nobel och resan! Allt inom ramen för vår Östersjöprofil, förstås!

Vi måste erkänna att vi faktiskt är jättestolta över detta nummer eftersom det också visar hur många spännande ämnen vi jobbar med på vår folkhögskola.

Vi är jättestolta att vi alla har lyckats inkludera Litorinamagasinet i in undervisningen. Varje artikel är som en stämpel och ett tydligt bevis på vårt arbete såväl i klassrummen som utanför.

Deltagarna från Allmän kurs gymnasie, Litorinas framtidsspanare och Lärarassistenterna har i demokratisk anda röstat fram nästa resmål. Nästa allmän kurs studieresa går till vårt grannland Tyskland! Det kommer att bli spännande att följa resekommitténs arbete och veta mer om studieresans planering.

I detta nummer hittar ni bland annat intressanta artiklar om östersjöländerna - Lettland, Finland och Tyskland och reportage från skolans liv. Som vanligt har Litorinas båtbyggare en intresseväckande artikel från båtens värld.

Grupperna English for the Golden Years och Allmän kurs grund Riga har bidragit med kulturinslag för detta nummer och presenterat två av denna terminens vernissager.

Ha en trevlig läsning och god fortsättning på det nya året!
Daria och Edyta

Bild: A.Savin, FAL, via Wikimedia Commons

Nya Torget i Rostock.

Innehåll

Reportage **4-5**

5 Stories

Båtens värld **6-7**

8-10 Nobelpristagare genom tiderna

Båtens värld **11**

12- 15 Reslust på Litorina

Fredsamling på Litorina Folkhögskola 7/11-23

Efter att Aulan fyllts av deltagare och lärare inleddes samlingen med "En sång till friheten" framförd av David som är en före detta deltagare på Litorina. Han sjöng och spelade med känsla och stor entusiasm vilket var mycket uppskattat av publiken.

Låten följdes av ett videoklipp som visade ett framträdande av en ukrainsk "sandartist", en konstnärinna som målade i sanden. Tekniken var fascinerande och historiens budskap "Life/Love always wins" berörde många.

Rektor Agrita höll ett tal om fred, hon sa att i Sverige finns ett talesätt som lyder "Det rinner vatten under broarna" och att man med det menar att mycket hänt sedan dess.

Sedan sa hon att sedan kriget i Ukraina startade har inte mycket vatten runnit under broarna och att detsamma gällde det krig som startade i början av oktober. Tyvärr har inte mycket förändrats.

Agrita sa att: "Man kan tänka på vad vi kan göra? Alla krig tar slut någon gång. Vi har inte råd att försvaga oss."

Bild: Litorina folkhögskola

Bild: Litorina folkhögskola

Alla i publiken fick varsin lysstav och började böja och knäcka för att få dem att lysa. När hela aulan lós i alla regnbågens färger sjöngs låten "Imagine" av Beatles i allsång. När musiken tystnat läste lärare Linda Mattsson tillsammans med blivande lärarassistenterna Zlata och Joakim upp en dikt, "Jag hade en dröm." Deras ord var kraft- och hoppfulla. Samlingen i aulan avslutades med den gamla svenska visan om barns fantasi, "Det gåtfulla folket".

Hela skolan gick tillsammans ut i trädgården och samlades i en ring där alla fick varsitt ljus som placerades i ett hjärta, efter en stunds kamp och gott samarbete mot vinden lyckades man få hela hjärtat tänt.

Någon sa att det representerar verkligheten bra, man behöver kämpa mot kalla vindar tillsammans.

Bild: Litorina folkhögskola

Text: Deltagare från Lärarassistenterna

Kursdeltagarna i English for the Golden Years använde sina kunskaper i engelska för att översätta de roliga små berättelserna som konstnären Lasse Carlsson har skrivit till sin skrotkonstkonstutställning på Litorina under höstterminen. Vi hoppas att Lasse tyckte att det var bra för att vi tyckte att det var jätteroligt att översätta hans roliga historier.

Här är två av de texterna vi översatt:

Bild: Litorina folkhögskola

Otto Borg (1933 - 1986)

Otto ägde en välkänd ostfabrik i Kirkval. Han tillverkade fantastiska ostar som såldes i många länder. En dag fick han för sig att tillverka världens största ost. Det blev rekord men tyvärr var det på årets varmaste dag. Jätteosten smälte och Otto förolyckades i den ostlavin som begravnade fabriken.

Otto owns a well known cheese factory in Kirkval. He made fantastic cheeses which were sold in many countries. One day he decided to make the biggest cheese in the world. It got the record but unfortunately it was the hottest day of the year. The giant cheese melted and Otto died in the cheese avalanche that buried the whole factory.

Bild: Litorina folkhögskola

Bild: Litorina folkhögskola

Text: Deltagare från English for the Golden Years

Bild: Litorina folkhögskola

En snäll björn

Åke Franzén hade en utställning i lilla konsthallen. Han har målat nallebjörnar. De är som människor. De har kläder och gör många saker. bilderna är fina och glada. Man kunde se dem mellan 9:e nov. till 6:e dec.

Text: Deltagare från Grund Riga

På båtbyggerlinjen!

Du drar upp det kalla silvriga metallhandtaget för att öppna den stora svarta och tunga porten som leder in till klassrummet. Väl inne försöker du fästa blicken på ett trästycke, men det går inte, det är så mycket som händer här inne. Blicken löper från en arbetsstation till en annan, tills du förstår att det är ett påfunnet gediget arbetsredskap som tillverkas för hand.

Båtar, som vi kallar det, ritas, byggs, renoveras, lagas i klassrummet, vissa båtar är 100 år gamla och en och annan båt har troligtvis fått en reparation gjord tidigare under deras tjänsteår till havs.

Arbetsredskap, ja, båtarna användes ju förr till att frakta sig över vatten, fånga/leta mat, tända fyren så handelsfartygen hittade säkert in i hamn, jakt på och runt öarna, virkestransport mm.

Nu, när du äntligen har lyckats lokalisera blicken på något i klassrummet, slås du av en doft i ansiktet som för dig tillbaka i tiden. Till den lilla varma stranden ute på ön, där det ligger blåstång vid kanten och vid stenkåsen ligger en sjösatt eka som är nytjärad och förtöjd med en hampatross runt en ekpåle som är nedslagen i havets botten. Det luktar båtliv i form av ek, linolja, terpentin. En slags harmonisk och lugnande doft.

Om lukten sätter sig i kläderna? Jo, absolut, men det märker vi inte av ändå, inte försen vi går ut på stan, eller kliver på tåget eller bussen. Där blir det mer påtagligt, blickarna möter dig, och förundran i dina medpassagerares ögon skapas.

Någon vågar ställa frågan:

- Vad jobbar du med?
- Nja, jag jobbar inte, jag lär mig att bygga båtar.
- Jaha, har ni glasfiber/spruta eller vakumteknik?
- Nja, vi tillverkar inte plastcontainrar med ratt.

Vi gör klinkbyggda båtar i trä, som alla gjorde förr och som dessutom är miljövänliga och nedbrytbara.

Som blekingeekan om du vet hur den ser ut, med ett lakan på mitten och en pinne där bak som kaptenen håller i.

-Jaha, men är det inte svårt och tidskrävande?

-Jo absolut, det är det, fast vi är ju nybörjare på det här och har du bara vassa verktyg, ett knippe tålamod, tid och ett gäng glada och båtintresserade lärare och klasskamrater så är det lättare än om du skulle göra det själv.

Bild: Litorina folkhögskola

Vi tar ofta tips och idéer från varandra, för att hitta rätt vinkel i spunningen, eller vilken storlek fjädern ska ha.

-Fjäder??

-Ja, ett av alla uttryck som numera finns i vårt dagliga tal, som används när vi bygger våra båtar. Sen lär vi oss mycket om länderna kring Östersjön och båtens betydelse för dem och dess historia.

-Men, är det inte en himla massa jobb med en träbåt?

-Jag säger så här, 10% av ditt båtliv förfogar du över med rekreation på havet. Du är ledig, det är soligt OCH varmt samtidigt och du glider fram på havet och du gör allt det där som du nu vill göra om du har en båt. Resten (90%) går åt att planera, kolla till båtplatsen, vårusta båten, kolla batteri, länsypump, en extra förtöjning vid kulingvarning, vara behjälplig med brygglagning, kanske ställa upp i en ideell förening, tvätta, bottenmåla, serva motor, kolla över segel och tampar.

Det fina i detta är ju att det spelar ingen roll om du har en plastbåt, aluminiumbåt eller träbåt, detta ska göras ändå.

Skillnaden är att träbåten är väldigt vacker att titta på, så även på vintern kan du få rekreation genom att gå till båten och avnjuta en kopp kaffe och en bulle för att koppla av och känna sommarkdoften från den varma stranden ute på ön och den nytjärade ekan.

Text: Martin Engelsjö från Båtbyggerlinjen

Harald zur Hausen

Ett kvarts sekel i väntan på Nobelpriset.

2008 års Nobelpris i fysiologi eller medicin delades mellan Harald zur Hausen och Luc Montagnier och Françoise Barré-Sinoussi. En av 1900-talets viktigaste upptäckter av virologin erkändes av Nobelkommittén under det tjugoförsta århundradet.

Harald zur Hausen föddes den 11 mars 1936 i Tyskland. När Harald var barn visade han intresse för naturen och forskade med lokala djur och växter.

Han så att kriget skadade hans utbildning kraftigt. Efter gymnasiet bestämde han sig inte direkt inom vilket område han skulle fortsätta sin utbildning. På den tiden fanns det en stel gräns mellan medicin och biologi. Till slut kom Harold in på den medicinska fakulteten vid universitet i Bonn och tog samtidigt kurser i biologi.

Trots att Harald var fascinerad av grundläggande medicin, bestämde han sig ändå för att få status som praktiserande läkare. Han genomförde två års praktik inom kirurgi, invärtes sjukdomar och gynekologi.

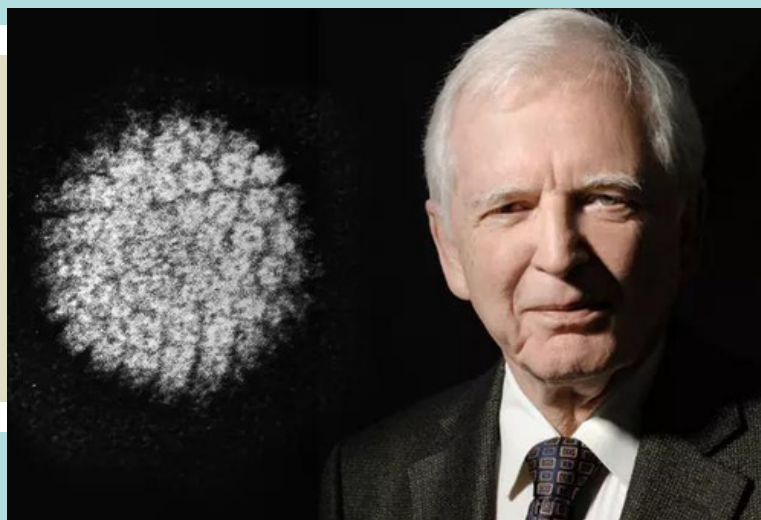

Bild: www.indicator.ru

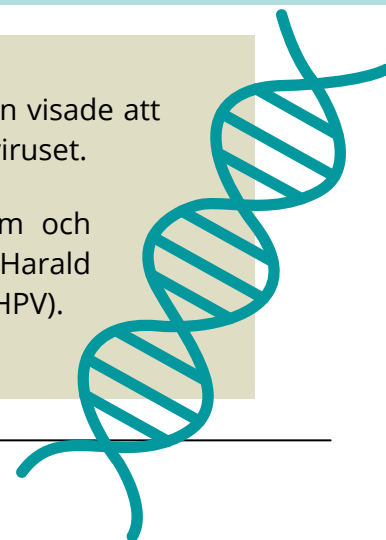
Efter praktiken gick den unga doktorn äntligen för att bedriva forskning

vid fakulteten för medicinsk mikrobiologi och immunologi vid universitetet i Düsseldorf. Han forskade om kromosomförändringar som virus orsakar och skaffade sig samtidigt ny kunskap inom diagnostisk virologi och bakteriologi, som just växte fram under dessa år.

I slutet av 1965 flyttade Harald till Philadelphia, där man forskade Epstein-Barr-viruset. Laboratoriet utvecklade tester för detta virus och sökte efter dess samband med andra sjukdomar.

Zur Hausen visade sambandet mellan viruset och malignt Burkitts lymfom. Han visade att alla varianter av Burkitts lymfom cellinjer innehöll viralt DNA från Epstein-Barr-viruset.

I början av 1970-talet påminde Harald zur Hausen sin obstetriska ungdom och livmoderhalscanceren han stötte på som läkare. Som förlossningsläkare visste Harald att förändringar i slidan och livmoderhalsen orsakas av humant papillomvirus (HPV).

Experimentet slutade i misslyckandet 1974. Harald zur Hausen hittade inget virus i tumörcellerna. Men han misströstade inte, utan publicerade resultaten av sitt misslyckande, vilket tyder på att det finns flera varianter av viruset och att RNA från en sort inte hybridiserar med en annans DNA.

Tack vare publiceringen av det negativa resultatet fick Harald zur Hausen Nobelpriset. Eftersom han var först som förmodade att HPV:erna samband med livmoderhalscancer. De första HPV:erna i tumörceller fotograferades med ett elektronmikroskop i 1976 i Kanada.

1983 var det möjligt att fånga det första onkogenetiska viruset, typ 16, och ett år senare det andra, HPV-18. De orsakar mer än 70 % av fallen av anogenital cancer hos båda könen.

2008 fick Harald zur Hausen Nobelpriset "För upptäckten av humant papillomvirus som en orsak till livmoderhalscancer."

Detta ledde till att man kunde utveckla vacciner som erbjuds till flickor i Sverige från 2009. Från 2020 erbjuds alla barn i årskurs 5 detta.

Text: Deltagare från Fast Care of Folkbildningen och Litorinas Framtidsspanare

Nobelpristagare genom tiderna

Bernard Lown [1921-2021] en litauisk jude. Han föddes och bodde i den litauiska staden Utena.

Han är uppfinnaren av defibrillatorn, men han fick Nobelpriset inom området fred, och inte medicin.

År 1985 som en av ledarna för den internationella rörelsen "Physicians of the World Against Nuclear War" tilldelades han Nobelpriset.

Denna värld's medicinska federation, som förenar cirka 150 000 läkare från 40 länder.

Text: Natalia Melikova från Fast Care of Folkbildningen

Bild: Fredric Lown, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons

Selma Lagerlöf föddes den 20 november 1858, en svensk författare och den första kvinnan som fick Nobelpriset i litteratur. Hon började skriva i ung ålder och var känd för sina noveller och romaner. Hennes mest kända verk är romanen Niels Holgerssons underbara resa genom Sverige, som kom ut 1906. Romanen var mycket populär i Sverige och översattes till många språk. Selma Lagerlöf var också aktiv och engagerad i välgörenhetsarbete. Hon var en av de första kvinnliga ledamöterna i Svenska Akademien och den första kvinnan som valdes in i Svenska Akademien. År 1909 tilldelades författaren Nobelpriset i litteratur < som en hyllning till den höga idealism, liviga fantasi och andliga penetration som utmärker alla hennes verk

Bild: Carl Larsson, Public domain, via Wikimedia Commons

Text: Olena Alosyna från Fast Care of Folkbildningen

Nobelpristagaren, **Lech Wałęsa**, kommer från Polen.

Han föddes den 29 september 1943 och är 80 år gammal nu.

Lech Walesa är polsk politiker, aktivist och människorättsförsvare.

1983 fick han Nobelpriset för skapandet av fackföreningar för att skydda arbetarnas rättigheter.

Första fackföreningen kallades Solidaritet.

Text: Sofiiia Zadoianna från Fast Care of Folkbildningen

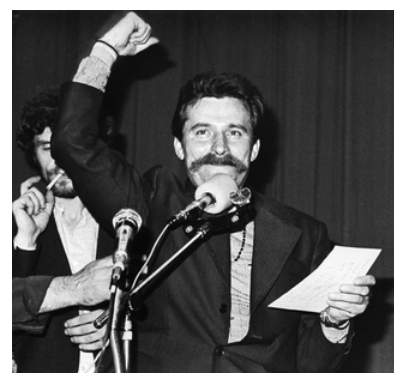

Bild: European Solidarity Centre, CC BY- SA 3.= PL, via Wikimedia Commons

Ubåten U137

Ubåten U137 gick på grund den 27 oktober 1981 i Gåsefjärden utanför Karlskrona under kalla kriget. Detta var militärt område som de hade hamnat i. Med detta så blev svenskarna rädda att det skulle bli krig här. Det kom folk från hela världen hit till Karlskrona och detta pågick i 11 dagar. Under dessa dagar så var det många som övernattade på hotell. De som var här var journalister.

Journalisterna frågade folket om de visste något om ubåten.

Folket visste inte exakt varför de var här, det finns olika teorier om varför. Vissa trodde att de var fulla, men de var inte säkra på vad som hände. Vissa tror att de såg fel på sin radar.

Det som lyfte fram mest av alla berättelser som jag har hört och läst var om grodmän från sovjet. Grodmännen skulle ha varit här och spionerat på oss. Det var många personer som letade efter dem på skärgårdarna, när man var där ute skulle man visa att man är svensk om man skulle ut på dessa platser.

Detta var viktigt för militären eftersom de inte visste om det var några som samarbetade med Sovjet. De ville även att de som kom dit skulle berätta sitt ärende dit.

Ja, det tror jag att Sverige gjorde rätt i sitt agerande mot U-137. För man visste inte om de hade kärnvapen ombord och eftersom man inte fick gå ombord på ubåten så var det ett bra sätt för att visa sig stark inför fienden. Detta var under krigsperioden. Hade vi i Sverige gjort något annat under dessa dagar så kunde det leda till att vi var med i kriget och Sverige hade inte varit desamma längre idag.

Bild: Robin Blomberg

Bild: Marinmuseum, CC BY 4.0, via Wikimedia Commons

Text: Robin Blomberg från Allmän kurs "Hansa"

Tyskland

Under intervjun med Ursula Orlovski från båtbyggerlinje, som är tysk, ställde jag följande frågor:

Hur är det bästa sättet att röra sig runt som turist i tyska städer?

I vissa stora städer finns en tunnelbana men även turistbussar som kör till många intressanta platser. Om du är modig är en hyrbil också ett bra alternativ.

Vad för slags mat ska man testa när man är i Tyskland?

Det beror på vilket område du befinner dig i, men generellt kan du hitta mycket goda typer av bröd (osötad), korv och pålägg på Tyskland.

Vilka fester eller kulturella grejer borde man inte missa?

Karneval i Köln / Cannstatter Volksfest i Stuttgart / Oktoberfest i Muenchen och julmarknad i Berlin.

Finns det några särskilda regler eller saker man bör veta som besökare?

-Skaka hand när ni träffar någon. I Tyskland anses det vara oartigt att inte göra det.

-Säg "Prost" och klirra i glaset om du dricker öl i sällskap och glöm inte: titta den andra personen i ögonen när du skålar.

-Tilltala människor formellt med "Sie". Lokalbefolkningen kommer att meddela dig när du kan byta till det personliga "du".

-Ta ut pengar: Många butiker och restauranger accepterar inte kreditkort.

Vilka ord eller fraser är användbara om man vill prata lite tyska?

Hallo! Hallo/god dag

Guten Morgen - God morgon

Guten Tag - God dag

Guten Abend - God kväll

Ich suche.... Jag letar efter... (när man söker något, t ex buss eller destination)

Ich spreche leider kein Deutsch.

Tyvärr talar jag inte tyska.

Ein Bier bitte - En öl, tack.

Bild: Litorina folkhögskola

Text: Deltagare från Lärarassistenter

Lettland

Var ligger Lettland? Har det några grannländer?

Lettland är ett av de Östersjöländer. Det ligger i norra Europa i mitten av Estland och Litauen, även med Ryssland och Belarus som också är grannländer.

Hur pratar man i Lettland? Vilka språk används?

Officiellt språk är lettiska och man använder den vardagligt. Självklart har vi många minoritetsspråk som polska, litauiska och många andra. Dessutom är det många medborgare som kan prata engelska som bor i större städer eller turiststäder med särskilt ålder. Man kan säga att det är mest ungdomar som kan prata engelska. En del kan prata ryska med särskilt de befolkning som bor i Lettland med det ryska området.

Vad är mest intressant om Lettland?

Människor, eftersom vi brukade bli så olika personlighetsmässigt, men vår kultur och historia är det gemensamma som får oss att känna oss som en stor familj.

Vad är det bästa med Lettlands kultur?

Man måste nämna att vi är duktiga med hantverkare och känner att det inte finns något svårt för lettiska människor att göra själv. Vi sticka, göra olika grejer från lera, snida trä, väva och mycket mer. Det lettiska folket är mycket kreativt. Jag tycker att det bästa är att vi lägger in mycket känslor i allt vi gör.

Vad tycker du är det bästa med att bo i Lettland?

Många olika saker faktiskt. Till exempel, naturen är underbart vackert och i Lettland människor verkligen gör det bästa att ta hand om naturen. Nationellt skyddade områden står för 20% av Lettlands totala yta.

Bild: Juris Neikens, CC BY 3.0, via Wikimedia Commons

Text: Niu från Allmän kurs "Hansa"

Studieresan 2024 diskuteras nu för fullt i de olika klasserna.

Vi Litorinas Framtidsspanare vill gärna framföra förslag på lämpligt resmål.

Resan ska ju ha anknytning till och beröra länder kring Östersjön och då skulle det vara intressant med en resa som anknyter till de gamla "Hansastäderna" i norra Tyskland.

I mitten av 1300-talet utvecklades Hansan till ett kommersiellt och politiskt förbund med olika handelsstäder runt Östersjön, där de flesta låg i norra Tyskland.

Med färja från Trelleborg till Sassnitz och vidare med buss till Stralsund bokar vi in på lämpligt hotell. Med Stralsund som utgångspunkt når vi bekvämt med buss städerna Warnemunde, Wismar, Rostock, och Greifswald samt ön Rugen med fantastisk natur och kalkstensklippor.

I Stralsund kan vi få en guidad tur i den gamla staden som också är ett världsarv.

Vi kan se historiska torget Altermarkt och St Nicholas Church.

Vi kan göra en rundtur på Ozeaneum, där vi får en inblick i marina miljöer, akvarier, utställningar och dykare som matar fiskarna.

Wismar är en gammal stad med historiska byggnader och kyrkor.

I Greifswald finns ett av de äldsta universiteten. Grundades 1456 och har genom åren haft många svenska studenter.

Du kan se Wiecker Historische Klappbrücke och klosterruinerna Eldena.

I Rostock kan DU besöka Koperliner Strasse för shopping och åka till IGA-park som är en naturskön park med rhododendron och flätade trädgrottor.

Rostocks gamla stadsportar är värda ett besök. Ursprungligen fanns 22 st. men idag finns endast 4 st kvar.

Mest imponerande är Krökeliner Tor med sin magnifika höjd på 54 m.

Porten är en del av den gamla stadsmuren. Innanför porten kan du höra mer om hela historien om Rostocks stadsmurar.

Text: Deltagare från Litorinas Framtidsspanare

Finland

För att kunna samla lite fakta om Finland intervjuade jag vår lärare Lotta Stubb, eftersom hon både varit och hennes man kommer ursprungligen från Finland. Jag ställde några enkla frågor. Vad som är intressant och varför ska man besöka det landet. Här är några fakta om Finland/huvudstaden Helsingfors:

- Finland är rik på vackert naturlandskap.
- 1000 sjöarnas land- största antal sjöar och våtmarksområden.
- Bada bastu för alla i Finland gör det. En väldigt populär attraktion bland turister. Bastun är något som finns lite överallt.
- Finska maten är något man ska prova. Något som är traditionell finsk maträtt är Kalakukko. Det är fisk och kålrot täckt av en deg gjord på råg som i sin tur varvas med fläsk och ugnsbaka i flera timmar.
- Att lära sig några finska ord tyckte Lotta var roligt. Första ord hon lärde sig är "mansikka" vilket betyder jordgubbe. Man brukar sälja många jordgubbar på sommaren längs vägar i Finland.
- Arkitektur som Helsingfors bjuder på.
- konstmuseum, saluhallar.
- Design och märke som Marimekko (kläder, inredning) etc, Iittala (glas, porslin) etc.
- Mumintrollen - barnserie.

Norrskén är något man kan se i norra Finland. Det är naturens mest spektakulära ljusshow. Den syns mest i Finska Lappland och mellan slutet av augusti och april är nätterna tillräckligt mörka för att kunna se den och njuta av detta fenomenet.

Ansvariga utgivare:

Edyta Malepsza
Daria Jurek

Grafisk formgivare:

Shatha Al-Mawed
Daria Jurek

Redigeringsgruppen:

Yamam Al Abd
Adam Nilsson
Inguna Bodeka
Steiner Karlberg
Mohammad Shamieh